

ידיעת הלשון והבעה

שאלון משולב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שישה פרקים.

פרק א	—	דיוקי הגייה	—	(2×4)	—	8	נקודות
פרק ב	—	הפועל	—	$(1 \times 8) + (2 \times 8)$	—	24	נקודות
פרק ג	—	תצורת השם ותורת ההגה	}	(4×4)	—	16	נקודות
פרק ד	—	תחביר ושחבור		(6×4)	—	24	נקודות
פרק ה	—	הבנה	—	$(2+2+4+6+2)$	—	16	נקודות
פרק ו	—	הבעה	—	(12×1)	—	12	נקודות
	—	סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

(1) ענה על השאלות 1-12 בגיליון התשובות המצורף.

(2) משאלה 13 והלאה כתוב במחברת הבחינה.

(3) בסיום הבחינה מסור למשגיח את גיליון התשובות עם מחברת הבחינה.

(4) הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
 רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

ענה על השאלות 1-12 בגיליון התשובות המצורף.

בשאלות 1-12 מוצעות לכל שאלה ארבע אפשרויות תשובה, אך רק אחת מהן נכונה. בנספח תמצא גיליון תשובות ובו מספרי השאלות, ולידם אותיות המציינות את התשובות המוצעות. בגיליון התשובות סמן לכל שאלה x במשבצת שמשמאל לאות המציינת את התשובה הנכונה (ראה דוגמה במסגרת).
לכל שאלה סמן x אחד בלבד. אם תסמן יותר מ-x אחד לשאלה, תיפסל התשובה.

שים לב: בסיום הבחינה מסור למשיגי את גיליון התשובות עם מחברת הבחינה.

דוגמה:

61. א. משחק זה מיועד לְאָרְבֵּעַ משתתפים, ולכן לא נוכל לקיימו בְּלִעְדֵיכֶם.
ב. משחק זה מיועד לְאָרְבַּעַה משתתפים, ולכן לא נוכל לקיימו בְּלִעְדְּכֶם.
ג. משחק זה מיועד לְאָרְבַּעַה משתתפים, ולכן לא נוכל לקיימו בְּלִעְדֵיכֶם.
ד. משחק זה מיועד לְאָרְבֵּעַ משתתפים, ולכן לא נוכל לקיימו בְּלִעְדְּכֶם.

את התשובה הנכונה עליך לסמן בגיליון התשובות כך:

61. א ב ג ד

פרק א – דיוקי הגייה (8 נקודות)

ענה על כל השאלות 1-4 בגיליון התשובות (לכל שאלה – 2 נקודות).
הקפד לבחור באפשרות המבטאת את ההגייה הנכונה של שם המספר, מילת היחס, וי"ו החיבור
ואותיות השימוש (כל"ב).

1. א. ביקשתי מִמְכֶם להשתתף בטקס שייערך בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ בספטמבר.
- ב. ביקשתי מִמְכֶם להשתתף בטקס שייערך בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשָׁה בספטמבר.
- ג. ביקשתי מְכֶם להשתתף בטקס שייערך בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ בספטמבר.
- ד. ביקשתי מְכֶם להשתתף בטקס שייערך בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשָׁה בספטמבר.

2. א. אני יושב מֵאַחֲרֶיךָ בשורה שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה.
- ב. אני יושב מֵאַחֲרֶיךָ בשורה שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה.
- ג. אני יושב מֵאַחֲרֶיךָ בשורה שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרִי.
- ד. אני יושב מֵאַחֲרֶיךָ בשורה שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה.

3. א. בְּשָׁבִילִם אני מוכן להתאמץ פי שְׁנַיִם.
- ב. בְּשָׁבִילִם אני מוכן להתאמץ פי שְׁתַּיִם.
- ג. בְּשָׁבִילָהֶם אני מוכן להתאמץ פי שְׁנַיִם.
- ד. בְּשָׁבִילָהֶם אני מוכן להתאמץ פי שְׁתַּיִם.

4. א. לכבוד יום הולדתו הִשְׁבַּע-עֶשְׂרֵה באו לבקרו שְׁנַיִ זוגות חברים.
- ב. לכבוד יום הולדתו הִשְׁבַּע-עֶשְׂרִי באו לבקרו שְׁנַיִ זוגות חברים.
- ג. לכבוד יום הולדתו הִשְׁבַּע-עֶשְׂרֵה באו לבקרו שְׁתַּיִ זוגות חברים.
- ד. לכבוד יום הולדתו הִשְׁבַּע-עֶשְׂרִי באו לבקרו שְׁתַּיִ זוגות חברים.

פרק ב – הפועל (24 נקודות)

בפרק זה שאלות סגורות ושאלות פתוחות.

את התשובות לשאלות הסגורות (שאלות 5-12) עליך להמשיך לסמן בגיליון התשובות.
את התשובות לשאלות הפתוחות (משאלה 13 ואילך) עליך לכתוב במחברת הבחינה.

שאלות סגורות (16 נקודות)

ענה על כל השאלות 5-12 בגיליון התשובות (לכל שאלה – 2 נקודות).

5. איזה פועל בנוי מהשורש פ-ר-ש, בניין פועל, גוף נסתרים, זמן עתיד?
א. יִפְרְשׁוּ ב. יִפְרִישׁוּ ג. יִפְרָשׁוּ ד. יִפְרָשׁוּ

6. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין?
א. אֵל תִּרְדּוּ בשביל הזה, הוא מסוכן.
ב. מתי תִּרְדּוּ דבש מן הכוורת?
ג. לפני הניתוח הרופא מְרַדֵּים את החולה.
ד. יש אנשים שמוֹרְדִים במוסכמות.

7. כבר דִּנְתִּי בנושא זה, ומחר אקבל החלטה סופית.
איזה פועל הוא מאותו שורש של הפועל דִּנְתִּי אך בבניין אחר?
א. נִדּוֹן ב. נָדוּ ג. נוֹדָה ד. נָדוֹן

8. אמש גוֹלְלָה חברתי באוזניי את הסיפור כולו.
איזה פועל הוא באותו בניין של הפועל גוֹלְלָה?
א. גָּלִיתִי ב. גָּלִיתִי ג. הִגְלִיתִי ד. הִתְגַּלִּיתִי

9. בחליפה ועניבה **תְּרָאָה** הדור ביותר.

מהי צורת ה**ציווי** של הפועל **תְּרָאָה**?

א. הִרְאָה ב. רָאָה ג. הִרְאָה ד. תְּרָאָה

10. איזה פועל **יוצא דופן** מבחינת ה**גזרה**?

א. ההחלטה שהתקבלה הייתה **צְפוּלָה**.

ב. ההחלטה **מְצוּלָה** בפרוטוקול הוועדה.

ג. לדעת רבים, החלטת הוועדה **שְׁגוּלָה**.

ד. בתחילה הוועדה הייתה **חְצוּלָה** בעניין, אך לבסוף התקבלה החלטה.

11. בתשדיר של משרד התחבורה נאמר: "הִכֵּן רכבך לחורף".

הִסֵּב את תשומת הלב של חבריך להנחיה זו.

מהו המשפט שהנאמר בו הוא **נכּוּן**?

א. שני הפעלים **הִכֵּן**, **הִסֵּב** הם בבניין הפעיל בגזרת נחי עי"ו.

ב. שני הפעלים **הִכֵּן**, **הִסֵּב** הם בבניין הפעיל בגזרת הכפולים.

ג. שני הפעלים **הִכֵּן**, **הִסֵּב** זהים בבניין ובגוף אך שונים בגזרה.

ד. שני הפעלים **הִכֵּן**, **הִסֵּב** זהים בגזרה, בבניין ובגוף.

12. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם הפועל מודגש.

— בשיעורים הבאים **נַעֲשֶׂה** מאמץ לסיים את התרגילים בספר.

— ככל שאנו מתקדמים, חומר הלימוד **נַעֲשֶׂה** קל יותר.

במה שני הפעלים **נַעֲשֶׂה**, **נַעֲשֶׂה נבדלים זה מזה**?

א. בבניין, בגוף ובזמן

ב. בשורש, בגוף ובבניין

ג. בגזרה, בבניין ובזמן

ד. בשורש, בזמן ובגוף

את התשובות משאלה 13 והלאה כתוב במחברת הבחינה.
העתק למחברתך את מספר השאלה, וכתוב לידו את התשובה.

שאלות פתוחות (8 נקודות)

קרא את שלושת המשפטים שלפניך, וענה על השאלות 13-16 שאחריהם (לכל שאלה – נקודה אחת).

— מדריכי התיירים **מובילים** את המטיילים לאתרים מעניינים.

— הם **מתבילים** את הסבריהם בסיפורים משעשעים.

— בסוף היום הם מציעים למטיילים **לבלות** במרכזי התרבות בעיר.

13. מהו ה**שורש** של הפועל **מובילים** במשפט הראשון?

14. מהו ה**בניין** של הפועל **מובילים** במשפט הראשון?

15. מהו ה**בניין** של הפועל **מתבילים** במשפט השני?

16. מהו ה**שורש** של הפועל **לבלות** במשפט השלישי?

קרא את שני המשפטים שלפניך, וענה על השאלות 17-20 שאחריהם (לכל שאלה – נקודה אחת).

— מאז **נְכַחְדוּ** הדינוזאורים **נְמַשְׁכַת** הכחדה של מיני בעלי חיים וצמחים.

— חמורה במיוחד היא העובדה שכ-90% מהמינים הנכחדים לא **תִּעְדוּ** מעולם.

17. מהו ה**גוף** של הפועל **נְכַחְדוּ** במשפט הראשון?

18. מהו ה**זמן** של הפועל **נְמַשְׁכַת** במשפט הראשון?

19. מהו ה**שורש** של הפועל **תִּעְדוּ** במשפט השני?

20. מהו ה**בניין** של הפועל **תִּעְדוּ** במשפט השני?

פרק ג – תצורת השם ותורת ההגה (16 נקודות)

בפרק זה עליך לענות במחברת הבחינה על ארבע מהשאלות 21-28 (לכל שאלה – 4 נקודות).
תוכל לבחור את השאלות כרצונך משתי החטיבות (מתצורת השם ומתורת ההגה) או רק מאחת מהן.

שים לב: בשאלות שיש בהן שני סעיפים, II-I, יש לענות על שניהם.

בשאלות הסגורות העתק למחברתך את מספר השאלה ואת מספר הסעיף, ולידם העתק את התשובה הנכונה במלואה (אין צורך להעתיק את הניקוד).

תצורת השם

21. I. איזה שם יוצא דופן מבחינת הגזרה?

- א. תְּבַלִּיט ב. תְּרַשִּׁים ג. תְּפַקִּיד ד. תְּדַמִּית

II. איזה שם יוצא דופן מבחינת המשקל?

- א. מְלִיאָה ב. מְכִירָה ג. מְרִיבָה ד. שְׁחִיָה

22. I. איזה שם יוצא דופן מבחינת דרך התצורה?

- א. צְעִיף ב. צְדִיק ג. פְּרִיט ד. פְּרִית

II. איזה שם נוצר משורש תנייני?

- א. הַתְּפָלָה ב. הַתְּנַעָה ג. הַתְּקָנָה ד. הַתְּאָמָה

23. איזה זוג מילים נוצר באותה דרך תצורה?

- א. יִשׁוּת – שְׁטוּת
ב. מְדָחוֹן – בְּדָחוֹן
ג. בְּטוּי – מְבֻטָא
ד. שְׂאֵלָה – שְׂאֵלוֹן

24. לפניך רשימה של שמונה שמות שקבעה האקדמיה ללשון העברית.
מיין אותם לפי שלוש דרכי התצורה, ותן כותרת לכל קבוצה שתבטא את דרך התצורה.
צְמִיגְיָה	(בלשון הדיבור – פנצ'רייה)	תְּנוּרוֹן	(בלועזית – טוסטר-אובן)
מְקִלוֹר	(מקל קטן המאיר בלילה)	חֲשֻׁכוֹן	(בלועזית – בלאק אאוט)
תְּקִרִיב	(צילום מקרוב, בלועזית – קלוז-אפ)	תְּצַרְף	(בלועזית – פֶּזֶל)
חִזְרָר		רְעִיוֹנָי	(אדם שמקצועו חיבור ססמאות פרסומת, בלועזית – קופירייטר)

תורת ההגה

25. I. מה משותף לשלושת הפעלים: מְשַׁתְּעֵל, מְסַתְּרֵק, מְשַׁתְּמָע?
א. בכל הפעלים התקיימו תופעות של שיכול עיצורים ותשלום דגש.
ב. בכל הפעלים התקיימה תופעה של שיכול עיצורים.
ג. בכל הפעלים התקיימו תופעות של שיכול עיצורים והידמות חלקית.
ד. בכל הפעלים התקיימה תופעה של הנמכת תנועה.
- II. באיזו מן המילים הדגש הוא תוצאה של הידמות מלאה?
א. יְתִישְׁנוּ ב. יִשְׁנוּ ג. יִשְׁנָתָם ד. יִשְׁנוּ

26. I. באיזה צמד מילים חל בשתי המילים תשלום דגש?
א. יַעֲדָר – מְפָאָר
ב. מְפַרְקֵת – מְפַחֶדֶת
ג. יְבָרְרוּ – יִשְׁאַלוּ
ד. מְנַהֵל – מְנַהֵל
- II. באיזו מילה חלה הנמכת תנועה?
א. יְחַלִּישׁ ב. נְחַלֵּשׁ ג. חָשׁוּדָּה ד. חֹשֶׁד

27. I. באיזו מילה יש להוסיף מפיק?

- א. רְאִיתִיהָ ב. תִּמְהָה ג. אוֹתָהּ ד. בְּנִיהָ

II. באיזו מילה אין אם קריאה?

- א. אָמְרָה ב. אָמְרִי ג. יֹאמֵר ד. יֵאמֶר

28. I. לאחר שכל הצופים הוֹשְׁבוּ במקומותיהם נמצאה האבֵּדָה והוֹשְׁבָה לבעליה.

באחד מן הפעלים המודגשים במשפט זה חל כיווץ דיפתונג.

העתק למחברתך את הפועל שחלה בו התופעה, והסבר אותה.

II. באיזו מילה נשמר הדיפתונג?

א. יְרִידִים

ב. בֵּית בּוֹבוֹת

ג. יֵיטִיבוּ

ד. הַבֵּיתָה

פרק ז – תחביר ושחבור (24 נקודות)

ענה במחברת הבחינה על ארבע מהשאלות 29-35 (לכל שאלה – 6 נקודות).
שים לב: המשפטים בשאלות מפוסקים על פי כללי הפיסוק החדשים.

1. הנחיות כלליות לניתוח תחבירי:

העתק את המשפט למחברתך.

- סיווג: – ציין את הסוג התחבירי של המשפט – פשוט, איחוי (מאוחה, מחובר), מורכב.
- אם המשפט (או חלק ממנו) חסר, בעל חלקים כוללים (כולל), או בעל חלק ייחוד – ציין זאת.
- תחימה: – במשפט איחוי (או בפסוקית מאוחה) – תָּחַם את האיברים, וציין את הסוג התחבירי של כל איבר.
- במשפט מורכב (או בפסוקית מורכבת) – תָּחַם את הפסוקית או את הפסוקיות, וציין את התפקיד ואת הסוג התחבירי שלהן.
- הגדרה: – אם יש במשפט מילים מודגשות בקו, ציין את תפקידן התחבירי.

2. הנחיות כלליות לשחבור:

- הקפד על משמעות הגיונית במשפט ששחברת.
- הוסף או השמט מילים על פי הצורך.
- פסק כהלכה את המשפט ששחברת.

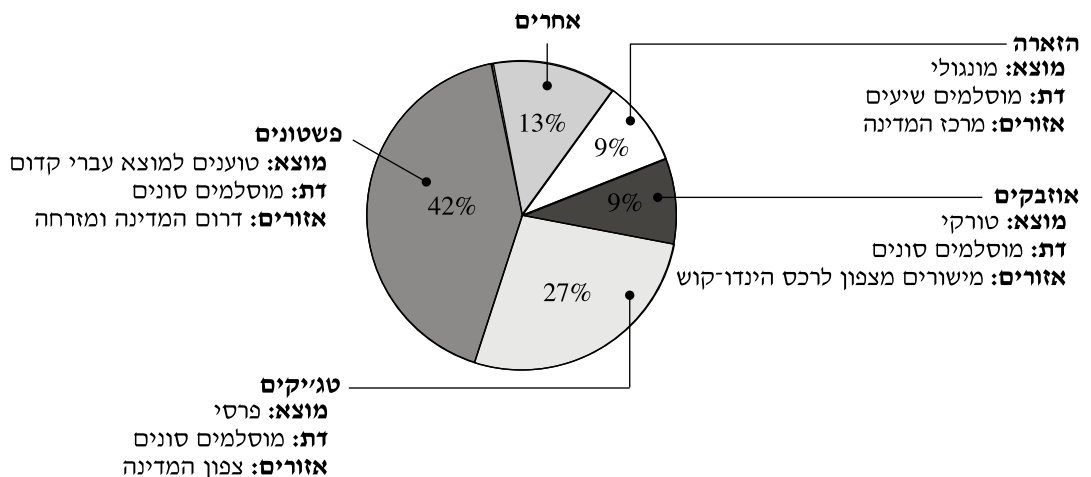
29. נתח את המשפט שלפניך לפי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש הפרק.
ד"ר מאתאי, זוכת פרס נובל לשלום, מספרת כי הר קִנְיָה הגבוה והנישא, שאת פסגתו היא רואה מחלון ביתה, היה מקור ההשראה שלה לאורך השנים.

30. נתח את המשפט שלפניך לפי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש הפרק.
אהרון צ'חנובר ואברהם הרשקו, מדענים ישראלים מהטכניון בחיפה, הם שזכו בפרס נובל לכימיה בשנת 2004, ולפיכך הם הוזמנו לטקס בלשכתו של שר המדע.

31. לפניך שישה משפטים א-ו, ובכל אחד מהם מודגשת המילה "לאן".
העתק למחברתך את האותיות א-ו, וליד כל אות ציין את התפקיד התחבירי של המילה במשפט.
(לכל סעיף – נקודה אחת)
- "לאן" הוא סיפור שכתב מרדכי זאב פיירברג בסוף המאה ה-19.
 - פיירברג כתב את "לאן" על נחמן המתלבט בשאלת זהותו הדתית.
 - פעילות המחאה של נחמן ב"לאן" התקבלה בתדהמה אצל הנוכחים.
 - לאן מוביל פיירברג את קוראיו בסיפור?
 - בסיפורו של פיירברג "לאן" הייתה צוותו של נחמן ללכת מזרחה לארץ-ישראל.
 - השאלה המרכזית בסיפורו של פיירברג היא "לאן".

32. עיין בתרשים שלפניך (שהתפרסם בעיתון הארץ ב-11/10/2004), וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.
שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד.
(אין צורך לכתוב את המספרים במילים.)

אפגניסטאן – חלוקה אתנית

- כתוב משפט פשוט בעל הסגר על מוצא הפשוטונים. (2 נקודות)
- כתוב משפט מורכב בעל פסוקית לוואי על הטג'יקים, שיכלול מידע על אזור ההתיישבות שלהם ועל האחוז שלהם באוכלוסייה. (2 נקודות)
- כתוב על מוצא הטג'יקים ועל מוצא האוזבקים משפט איחוי (מאוחה, מחובר) בקשר של השוואה, שלפחות אחד מאיבריו יהיה בעל חלק ייחודי. (2 נקודות)

33. קרא את המשפטים (1)-(5) שלפניך (הלקוחים מתוך כתבה מהעיתון **ידיעות אחרונות**), וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.

שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד.

(1) **תוכי הודי ירוק "עלה לארץ" לפני עשרות שנים בדרך לא ידועה.**

(2) **התוכי התרבה לאחרונה במהירות מדהימה.**

(3) **התוכי ניזון בעיקר מפירות נשירים ומתמרים.**

(4) **התוכי נהפך לאויב מספר אחת של החקלאים.**

(5) **את הפרטים האלה מסר מנהל מרכז הצפרות בעמקים.**

א. שחבר את משפטים (1) ו-(2) למשפט מורכב בעל פסוקית לואי. (2 נקודות)

ב. שחבר את משפטים (3) ו-(4) למשפט במבנה תחבירי כלשהו שיהיה בו קשר של

סיבה ותוצאה. (2 נקודות)

ג. שחבר את משפטים (4) ו-(5) למשפט מורכב בעל פסוקית מושא בדיבור ישיר.

(2 נקודות)

34. קרא את המשפטים (1)-(3) שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.

(1) **מטבע חדש יונפק על ידי בנק ישראל בשנת 2005.**

(2) **ערכו של המטבע החדש יהיה שני שקלים.**

(3) **להערכת נציגי הבנק, הנפקת מטבע חדש של שני שקלים תקטין את מספר המטבעות**

המעורבים בביצוע עסקה.

א. נתח את משפט (3) על פי ההנחיות ל**ניתוח תחבירי** שבראש פרק ד. (2 נקודות)

ב. שחבר את משפטים (1) ו-(2) למשפט פשוט.

שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד. (2 נקודות)

ג. שחבר את משפט (3) למשפט מורכב בעל פסוקית מושא בדיבור עקיף.

שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד. (2 נקודות)

35. קרא את המשפט שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

בשל תופעה של גידול תנינים בבתים פרטיים פורסמה בעיתון "הארץ" כתבה, שבה מוזהרים המגדלים מפני סכנות אפשריות.

א. נתח את המשפט על פי ההנחיות ל**ניתוח תחבירי** שבראש פרק ד. (2 נקודות)

ב. פרק את המשפט הנתון לשלושה משפטים פשוטים, על פי סדר הגיוני.

שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד. (3 נקודות)

ג. נסח את המשפט הנתון כאזהרה לציבור שתפורסם בעיתון (תוכל לבחור במשפט במבנה

תחבירי כלשהו, ולהשמיט מילים לפי הצורך). (נקודה אחת)

פרק ה – הבנה (16 נקודות)

קרא את המאמר שלפניך, וענה על השאלות 36-40 שאחריו.

אחרוני הנשרים

(מעובד על פי מאמר מאת יוסי לשם*, **דרך ארץ – אדם וטבע**, בעריכת עירית זהרוני, תשמ"ה 1985)

- פסקה א כל מי שצפה בעיט הדואה בגאון לאורך מצוק וצולל לפתע, במהירות מדהימה, לעבר טרף מזדמן, או בלהקה של עשרות נשרים המתקבצים מסביב לפֶגֶר, אינו זקוק לשכנוע בדבר מקומם הנכבד של העופות הדורסים בנוף ארצנו.
- פסקה ב כבר באלף השלישי לפני הספירה התרשמו הקדמונים מעוצמתם של העופות הדורסים. הנשר היה עוף מקודש לפרעונים המצריים, העיט שימש סמל לקיסרות הרומית, הוטבע במטבעות הלניסטיים, ועד היום הוא טבוע בסמלה של ארצות-הברית ובדגליהן של מצרים, ספרד, אלבניה ועוד.
- פסקה ג בישראל קיימות שתי קבוצות של עופות מסדרת הדורסים: דורסי היום ודורסי הלילה. נתרכז כאן בקבוצת דורסי היום. קבוצה זו מאופיינת ברגליים חזקות, בטְפְרִים (כך נקראות ציפורניהם) ארוכים, כפופים וחדים, הבנויים לתפיסת הטרף ולדריסתו (מכאן גם שם הסדרה) ובמקור מְאוּנְקָל וחד. לעופות הדורסים כנפיים רחבות וגדולות המותאמות לדאייה לשם חיפוש מזון ולתעופה מהירה לצורך לתפיסת הטרף.
- פסקה ד העופות הדורסים ניחנים, כנראה, בראייה החדה ביותר בעולם החי. כושר ההפרדה של עין הדורסים (כלומר היכולת להבחין בין שתי נקודות סמוכות) עולה פי 4 עד 8 על כושר ההפרדה של עין האדם. נשר מסוגל לאתר פגר של חיה בגודל בינוני ממרחק העולה על ארבעה קילומטרים! מניסוי שנערך בעֶקֶב החורף הסתבר כי הוא מסוגל לאתר חגב ירוק קטן על רקע של מסך ירוק, ממרחק של כארבעים מטרים! לעומת זאת, עין האדם לא הייתה מסוגלת להפריד בין החגב ובין הרקע ממרחק שעולה על 5 מטרים. הדורסים מצטיינים לא רק בכושר ראייה מעולה, אלא גם ביכולתם להתמקד בנקודה נעה בזמן שהם עצמם עפים במהירות.
- פסקה ה כבר כאלפיים שנה לפני הספירה למד האדם לנצל את כושר הצייד המעולה של העופות הדורסים, ולא לפסלם לצרכיו הפרטיים. התופעה החלה בפרס והתפשטה עד מהרה מערבה, ובימי הביניים הפך ציד זה לספורט של מעמד האצולה. ספורט הצייד בעזרת דורסים נפוץ עד לימינו אלו, בעיקר בארצות ערב, בכמה ארצות באירופה ובארצות-הברית. בארצנו כל העופות הדורסים מוגנים על פי החוק, ולכן גידולם ואילופם אסורים בתכלית.

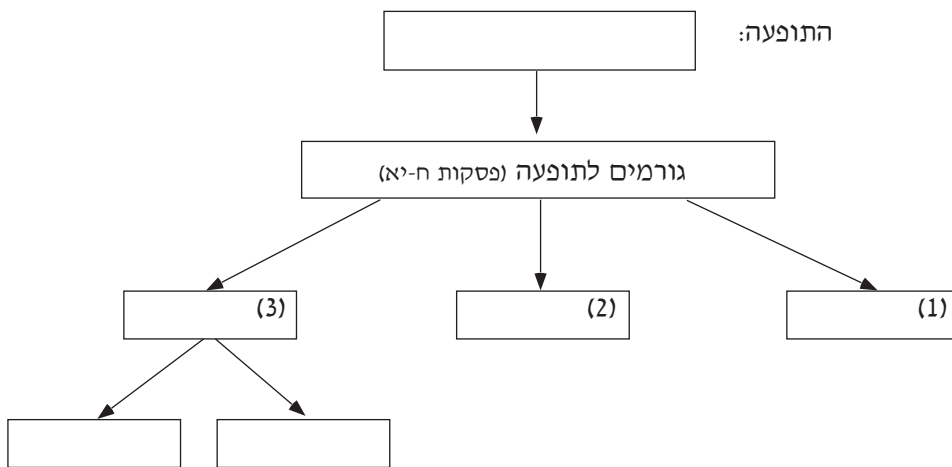
* ד"ר יוסי לשם הוא ראש המרכז הבין-לאומי לחקר נדידת הציפורים, מנהל מרכז מידע על עופות דורסים ומייסד מרכז הצִפּוֹרוֹת הישראלי.

- פסקה ו עד קום המדינה היו בישראל שפע של עופות דורסים. הכומר האנגלי הנרי בייקר טריסטראם, שסייר בארצנו לפני כמאה ועשרים שנה, צפה במאות נשרים שקיננו בנחל עמוד שבגליל. לעומת אוכלוסייה מרשימה זו מקננים כיום בנחל עמוד 15 זוגות בלבד, וזוהי מושבת הקינון הגדולה ביותר של נשרים בארץ. במצוקי הכרמל קיננו בזמנם עשרות רבות של נשרים, רְחִמִים, עֵיטִים נְצִיִים, בְּיָי צוּקִים ומאות זוגות של בְּיָיִם אדומים. כל המינים שהוזכרו הושמדו, ובכרמל לא נותר מהם כיום אפילו זוג אחד.
- פסקה ז לפי תיאורו של הזואולוג, פרופ' מנדלסון, שטייל בשנות השלושים והארבעים בערבה ובנגב, בכל ואדי גדול שצמחו בו עצי שיטה היה זוג של עֲזֵנִיּוֹת הַנְּגֵב, וקניהן העצומים שעל צמרות עצי השיטה נראו למרחוק. כיום מקננים בנגב רק ארבעה זוגות.
- פסקה ח גורמים מספר לאסון זה שבו נפגעו עופות דורסים כה רבים. הגורם הראשון הוא השימוש בחומרי הדברה. לאחר קום המדינה החלו יישובים חקלאיים רבים להשתמש בחומרי הדברה נגד מכרסמים ומזיקים אחרים. התרחב השימוש ברעלים שאינם מתפרקים בגוף, ואלה גרמו להרעלה חמורה של עופות דורסים שניזונו מן החיות המורעלות. בתוך 15 שנים נכחדו אלפי עופות דורסים ברחבי הארץ.
- פסקה ט סיבה נוספת להכחדת העופות הדורסים היא הצייד. בשל גודלם של העופות קל יחסית לפגוע בהם, ולכן נקטלו רבים מהם בידי ציידים. לצערנו, בתקופה של ראשית המדינה לא הגיעו פקחי רשות שמורות הטבע ומדריכי החברה להגנת הטבע לכל מקום, וכך נורו למוות עֲזֵנִיּוֹת ודורסים רבים אחרים. כיום במדינת ישראל יש חוקים השומרים על חיות הבר, וכל הדורסים הם עופות מוגנים האסורים בפגיעה.
- פסקה י גם הפגיעה באתרי הקינון של דורסים גורמת להתמעטות העופות. אתרי קינון רבים נפגעו משוד של ביצים וגוזלים, שנלקחו למטרות גידול, איסוף ומסחר.
- פסקה יא "חובבי טבע" הרוצים לצפות בדורסים ולצלמם מתקרבים אל הקנים ומטרידים את הציפור הדוגרת, וכך הם עלולים להרוס את הקינון. לכן בקשתנו מכולכם: אם גיליתם קן של דורס, אנא התרחקו ממנו, ואל תטרידו את העוף הדוגר. עוף דורס הנוטש את קנו חושף את הביצים לקרינה חזקה של שמש בקיץ, ולקור ולרטיבות בחורף. ביצים הנחשפות במשך רבע שעה לתנאים מזיקים כאלה עלולות להיפגע ולא לבקוע, וחבל.

ענה על כל השאלות 36-40.

36. בפסקות ג-ד מתוארים מאפיינים שונים של העופות מקבוצת דורסי היום. ציין ארבעה מאפיינים של העופות האלה, וכתוב למה הם משמשים אותם. (2 נקודות)

37. בפסקות ו-יא מתוארת תופעה והגורמים לה. לפניך תרשים של פסקות אלו. העתק אותו למחברתך, ומלא את המקומות הריקים בכותרות תוכן. (6 נקודות)

38. מן המאמר ניתן ללמוד על יחסו של הכותב כלפי נושא המאמר. כתוב בקצרה מהו יחס זה, והבא מן המאמר שתי הוכחות לביסוס דבריך. (4 נקודות)

39. א. מדוע הכותב משתמש במירכאות בביטוי "חובבי טבע"? (שורה 48)
(נקודה אחת)

ב. בתחתית העמוד הראשון של המאמר מופיעה כוכבית ובצדה מידע. מהי החשיבות של המידע הזה עבור הקורא? (נקודה אחת)

40. א. "העופות הדורסים **ניחנים**, כנראה, בראייה החדה ביותר בעולם החי." (שורה 13)
המילה **ניחנים** פירושה: מרגישים / מתברכים / מוגבלים / מפורסמים.
העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (נקודה אחת)
- ב. "גידולם ואילופם [של העופות הדורסים] **אסורים בתכלית**." (שורות 25-26)
המילה **בתכלית** פירושה: ללא סיבה / למען מטרה / בהחלט / זמנית.
העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (נקודה אחת)

פרק ו – הבעה (12 נקודות)

ענה על שאלה 41.

41. שאלת סיכום

כתוב על פי המאמר סיכום (בהיקף של כ-10 שורות) על דורסי היום בארצנו.
נסח את הסיכום כך שיתאים לשמש ערך באנציקלופדיה לנוער.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך התרבות והספורט

אסור לקפל דף זה

נספח ידיעת הלשון והבעה, חורף תשס"ה, גיליון תשובות לשאלון מס' 011104

ענה בגיליון זה על השאלות 1-12 בלבד. משאלה 13 והלאה כתוב את התשובות במחברת הבחינה. איך לענות?

לכל שאלה סמן X במשבצת שמשמאל לאות המציינת את התשובה שבחרת. לכל שאלה מותר לסמן X אחד בלבד, כך:

* אסור לסמן X עבה מדי, כי הוא עלול להתפרש כמחיקה.

שיים לב: סימון של יותר מתשובה אחת (בלי מחיקה) יגרום לפסילת השאלה. איך למחוק סימון? מלא את כל המשבצת שאת הסימון בתוכה אתה רוצה למחוק, כך:

* אסור למחוק בטיפקס.

הוראות למילוי פרטים מזהים:

1. הדבק מדבקת שאלון בתוך המסגרת המיועדת לכך.
2. הדבק מדבקת נבחן בתוך המסגרת המיועדת לכך.
3. אם חסרה אחת המדבקות: מלא את פרטיך באופן ידני, וכן סמן X במשבצת הצמודה לספרה המתאימה, כמפורט בדוגמה.

תשובות	מס' שאלה	הערות	תשובות	מס' שאלה	הערות		
			☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד ☐ א ☐ ב ☐ ג ☐ ד	1	שיים לב: עליך לענות על כל השאלות 1-12	2	
				5			
				6			
				7			
				8			
				9			
				10			
				11			
				12			

הדבק כאן מדבקת שאלון. אסור לחרוג מן המסגרת

אם חסרה מדבקת שאלון, כתוב בכתב יד ברור את מספר השאלון. יש לסמן X במשבצת הצמודה לספרה המתאימה ובטור המתאים.

מספר השאלון

0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9

מספר השאלון

0	1	2	3	4	7
☒	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☒	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☒	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☒	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☒	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☒
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

דוגמה למילוי: מספר השאלון 012347.

הדבק כאן מדבקת נבחן מס' 1 (בלי שם). אסור לחרוג מן המסגרת

אם חסרה מדבקת נבחן, כתוב בכתב יד ברור את מספר תעודת הזהות בן 9 ספרות, כולל ספרת ביקורת. יש לסמן X במשבצת הצמודה לספרה המתאימה ובטור המתאים.

מספר תעודת הזהות של הנבחן

0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9